

เรื่อง

"มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม"

สัมภาษณ์และเรียบเรียงโดย

* ดันัย มุลา

ทอดเทบโดย

กิตติพงษ์ แจกขรวัณ

ปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยรากฐานแล้วเป็น
ภารกิจรับผิดชอบร่วมกันทุก ๆ ฝ่ายทั้ง
ภาครัฐราชการ ภาคธุรกิจเอกชน ชุมชน
และประชาชนโดยทั่วไป จึงกล่าวได้ว่า
"มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม" เป็นมิติพื้นฐาน
ที่สำคัญยิ่ง ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงขั้นการพิจารณาถึงปัญหา
สิ่งแวดล้อม เพราะในที่สุดแล้ว นอกเหนือจากสิ่งแวดล้อม
ธรรมชาติอื่น ๆ แล้ว มนุษย์ก็ประกอบเป็นส่วนหนึ่งของ
สภาพแวดล้อม และคนนี่เองที่เป็นต้นตอของปัญหาทั้งปวง
โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคของการเร่งรัดพัฒนา มีการระดม
กำลังทุนและวิทยาการสมัยใหม่ เข้าทำการขุดค้นใช้ประ-
โยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ โดยยึดเป้าหมายประโยชน์
ส่วนตัวเป็นที่ตั้งกล่าวคือการแสวงหาผลกำไรเชิงพาณิชย์
ผลก็คือ สิ่งแวดล้อมของชีวิตมนุษย์ต้องกลายเป็นมลพิษ
และเสื่อมโทรมไป อันเป็นปรากฏการณ์ซึ่งทวีความรุนแรง

ขึ้นตามลำดับ ทั้งหมดนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าปัญหาสิ่ง
แวดล้อมไม่ใช่เพียงปัญหาเรื่องเทคนิค หากแต่โดยสาระ
แล้วเป็นปัญหาของคนและแนวทางการพัฒนา และการ
ประพฤติปฏิบัติของคนนั่นเอง ประเด็นปัญหาของคนกับ
สิ่งแวดล้อม จึงจำเป็นที่จะต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจน
และถ่องแท้เพื่อที่จะจัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน
ด้วยกันเอง ระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่ง
แวดล้อม ซึ่งจำเป็นต้องจัดให้อยู่ในความสมดุลเหมาะสม
เพื่อความดำรงคงอยู่ร่วมกัน ไม่ใช่เป็นปฏิปักษ์ทำลายล้าง
ซึ่งกันและกัน ดังเช่นที่เป็นอยู่ **ผศ.ดร. สุรพล สุตาธา และ**
รศ.ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง นักวิชาการผู้มีความชำนาญ
ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาสภาพ
แวดล้อมทั้งในด้านวิชาการและทางด้านปฏิบัติ ได้แสดง
ทัศนะในเรื่องของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมไว้อย่างมีนัยสำคัญ
และน่าสนใจยิ่งดังต่อไปนี้

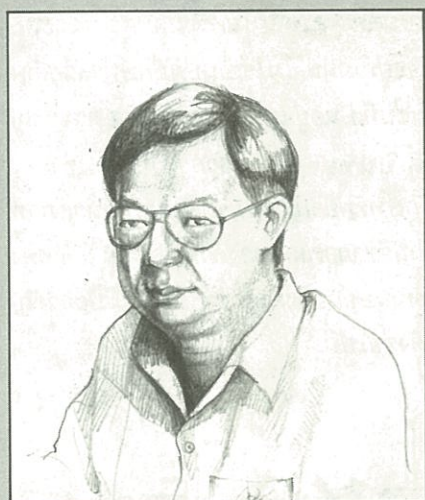
* หัวหน้าหมวดวิชาหลักการปกครอง ภาควิชาพื้นฐานทั่วไป คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย
ร.ม. (การปกครอง) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

** นักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย

ผศ.ดร.สุรพล สุตาธรา

- ตำแหน่ง** - อาจารย์ประจำภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- การศึกษา** - วท.บ. (เกียรตินิยม) ชีววิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วท.ม. ชีววิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- Ph.D. University of Hawaii
- ประสบการณ์** - หัวหน้าฝ่ายวิจัยสถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กรรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
- กรรมการวิทยาศาสตร์ทางทะเลแห่งประเทศไทย
- กรรมการบางคณะของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ
- หัวหน้าภาควิชาวิทยาศาสตร์ทางทะเล
- ประธานชมรม สภาวะแวดล้อมสยาม
- ASEAN Coordinator of ASEAN-Australia : Coastal Living Resources Project

รศ.ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา ศ.บ. (เกียรตินิยมดีมาก) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ศ.ม. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Ph.D (Economics) Stanford University

■ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นมิติพื้นฐานที่มีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลาและมีความสำคัญยิ่งต่อการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจารย์คิดว่าประเด็นสำคัญอยู่ที่ตรงไหน

□ สิ่งแวดล้อมคือสิ่งที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ตลอดเวลา โดยการสัมผัส ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้สิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อตัวเราและตัวเราก็มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม เพราะฉะนั้นนี่คือรากฐานทางมนุษย์ว่าอยู่เดี่ยว ๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับมิติอื่นไม่ได้เลย ดังนั้นเราต้องสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา ถ้าสิ่งแวดล้อมคืออยู่ในสภาวะที่เอื้ออำนวยต่อชีวิตของเรา ก็จะดำรงอยู่ได้อย่างสะดวกสบาย ถ้าสิ่งแวดล้อมเลวลงไม่ว่าจะด้วยการกระทำของเราเอง หรือการกระทำของคนอื่น หรือแม้แต่ความแปรปรวนของธรรมชาติก็ตาม เราก็อยู่ได้โดยไม่มีความปกติสุข (ดังนั้น) จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันตลอดมา

■ เมื่อมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้อง

■ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นมิติพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง อาจารย์คิดว่าประเด็นสำคัญอยู่ที่อะไร

□ ผมคิดว่ามนุษย์ก็เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ประเด็นหลักที่นึกถึงก็คือ เราใช้ทรัพยากรและทำลายทรัพยากรค่อนข้างมากในอดีตที่ผ่านมา คือเราใช้ทรัพยากร เราใช้สิ่งแวดล้อมอย่างเผาะผลาญทุกอย่าง เราผลาญทรัพยากรก็คงจะได้ เพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึงมนุษย์เราอดนึกถึงสิ่งแวดล้อมไม่ได้ เพราะเท่าที่ผมเห็น สัตว์ทั้งหลายอยู่กับสิ่งแวดล้อมโดยการเกื้อกูล แต่มนุษย์ต้องการใช้ปัญญาที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อม มนุษย์ก็เลยไปดัดแปลงสิ่งแวดล้อมให้ไม่เข้าความสมดุลเพราะหวังจะเอาชนะ แต่จริง ๆ แล้วเอาชนะไม่ได้ ในที่สุดก็จะมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมเพราะฉะนั้นเมื่อจะพูดถึงสิ่งแวดล้อม คงจะต้องพูดถึงมนุษย์

■ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม การศึกษาความ

กันดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์และมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม อาจารย์คิดว่าเงื่อนไขหลักในการศึกษาความสัมพันธ์อยู่ที่ตรงไหน

□ ผมคิดว่าเราต้องรู้ตัวเราว่าเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โลกทั้งโลกก็คือธรรมชาติอย่างหนึ่ง อยู่ตรงไหนสภาพแวดล้อมที่เราอยู่ด้วย มันก็จะแตกต่างกันไปตามที่ ๆ เราอยู่อาศัย สิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจคือตัวเราคือส่วนหนึ่งของธรรมชาตินั้น เราอย่าไปเบียดเบียน อย่าให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพราะจะมีผลถึงการอยู่รอดของเรา เพราะฉะนั้นนี่คือหลักการที่เราต้องรู้ตัวเราว่าคือส่วนหนึ่งของธรรมชาติเท่านั้น ถ้าเราเปลี่ยนแปลงอะไรมา ๆ โดยหวังให้เราสบายขึ้น ในการเปลี่ยนแปลงนั้นก็ส่งผลต่อตัวเรา ผลกระทบที่มีผลต่อมนุษย์เรา (ก็คือ) มนุษย์เรามีความสามารถอย่างหนึ่งก็คือ ถ้ายอดฉวยโอกาสได้ และสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าว่าผลกระทบที่จะมีนั้น จะมีในแง่บวกแง่ลบมาก

สมถ 2 ด้านนี้ อาจารย์คิดว่าเงื่อนไขของการศึกษาความสัมพันธ์อยู่ที่ตรงไหน

□ ผมจะไม่ตอบก่อน แต่จะให้พื้นฐานที่ผมมองว่ามนุษย์บางที่อาจรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ที่เราเน้นความเจริญหรือวัตถุ เพราะสิ่งนั้นเรียกว่าความเจริญหรืออะไรก็ได้ เมื่อเรานั้นการเติบโต เงินทอง วัตถุว่าสิ่งนั้นคือสิ่งที่ตั้งตามตามตะวันตก เพราะความสุขของเขาคือความสุขที่วัตถุ ไม่ใช่ความสุขที่ใจอย่างพุทธศาสนาหรือในแนวทางตะวันออก พอเป็นอย่างนั้นการสะสมทางวัตถุ การสร้างความเจริญเติบโตทางวัตถุ มันเกินจุดที่มันควรจะเป็น ยกตัวอย่างที่เห็นอย่างชัดเจนคือประเทศไทย เราบอกว่าเราพัฒนาเจริญเติบโต 10 % เราดีใจ เราจะเห็นเมืองเติบโตอย่างบ้าคลั่ง เราใช้ทรัพยากรกันอย่างไม่ลืมหูลืมตา ผมอยากจะใช้คำว่า เรา “กดขี่ทรัพยากร เรานับรู้ทรัพยากร” เพียงแค่ความเจริญเติบโต พอลักษณะเป็นอย่างนั้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมันจะไม่มีสติที่จะ

น้อยแคไหน และตรงนี้เรามีสิทธิที่จะเลือกได้ว่าเราจะเดินทางอย่างไร จะเลือกให้มันเปลี่ยนแปลงแคไหน เราหยิบก้อนหินขึ้นมาจากบริเวณรางน้ำ เราก็นำมันเกิดหลุมขึ้นมา เราก็รู้ว่าหลุมนั้นอยู่ตรงไหน แล้วทิ้งเอาไว้หน่อยหนึ่ง เราก็รู้ว่าหลุมนั้นค่อยเต็มขึ้นเพราะว่าน้ำจะพากวาดทรายเข้ามาเติมให้เต็ม และเราก็รู้ว่าก้อนหินนั้นได้ออกไปแล้วตอนออกไปใหม่ ๆ นั้นสภาพของตรงนั้นจะเปลี่ยนแปลงไปทันที แต่มันจะใหญ่โตพอที่จะกระจายถึงตัวเราหรือไม่ ถ้าไม่ใหญ่โตพอเราก็ทำได้ และจะกลับฟื้นคืนสู่สภาพใกล้เคียง และให้เหมือนเดิมได้หรือไม่ เราก็สามารถพยากรณ์ได้ด้วยอาศัยความรู้ที่สะสมกันมา นี่คือความสามารถของมนุษย์ที่มีความรู้เรื่องนี้ วิทยาการในที่นี้ต้องเข้าใจว่าไม่ต้องไปรำเรียนมาจากเมืองนอก แต่เราต้องไม่ใช่ทำงานแบบคนอวิชา ความรอบรู้จะเกิดขึ้นได้จากการสะสมในประสบการณ์ การบอกเล่าจากบรรพบุรุษ เรามีวิธีการสะสมความรู้และเพิ่มพูนความรู้ได้หลายอย่างโดยไม่จำเป็นว่าไม่ได้เล่าเรียนต่างประเทศแล้วตอบไม่ได้

คิดถึงผลกระทบที่มีต่ออย่างอื่นแต่เราเน้นที่การเจริญเติบโต เน้นที่วัตถุทำให้วัตถุมันโต พอมันโตเราก็บอกว่านั่นคือความดีงาม ยิ่งไปกว่านั้นหลายคนก็ไม่มองระยะยาวด้วย มองว่าระยะสั้นขอฉันได้ก่อน แต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นระยะยาว ก็บอกว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องที่ส่วนรวม เขาต้องแก้ไขกันเอาเอง อนาคตคิดกันเอาเอง ตกลงทุกคนก็อยู่บ้าน ทุกคนก็ชมชู้ทรพยากรณ์อยากใช้คำว่าชมชู้เพราะเราเอามาใช้อย่างทารุณ

มองคนกับคนก็ยิ่งหนัก ด้วยแนวความคิดในเรื่องของการสะสม ด้วยแนวความคิดที่อยากเจริญเติบโต บางทีเราเองก็ไม่สร้างความสมดุลระหว่างคนกับคน เราก็ดูขึ้นกับคนด้วยกัน เราเอาเปรียบคนกับคนด้วยกัน ไม่ใช่ที่เรากดขี่ทรพยากรอย่างเดียว กับคนก็เช่นเดียวกันมองแต่เพียงว่าคนเป็นปัจจัยทางธุรกิจ แต่ไม่ได้มองว่าคนคือมนุษย์คือทรพยากรอย่างหนึ่ง แต่มองคนด้วยกันเป็นแค่ปัจจัยการผลิตที่เอามาเพื่อผลิตสินค้า ผลิตวัตถุ เป็นกรรมกรเป็นแรงงาน เพราะฉะนั้นเขาจะสุขสมอย่างที่ผมว่าได้

หรือคนไปเรียนต่างประเทศจะบอกได้ดีกว่าก็ไม่ใช่ แต่วิทยาการคือความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของเรา และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเราและเราต้องไปเกี่ยวข้องด้วย

■ การใช้ทรัพยากรของมนุษย์ในปัจจุบันใช้กันมาก โดยเฉพาะประเทศไทย เพื่อที่จะพัฒนาสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) จนก่อให้เกิดปัญหาและมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างมากในปัจจุบัน อาจารย์มีความเห็นในเรื่องนี้อย่างไร

□ ในสมัยก่อนเราล่องซุงมาตามแม่น้ำเจ้าพระยาและให้บริษัท East Asiatic บรรทุกเรือออกไปขายยังประเทศที่พัฒนาแล้ว เพราะฉะนั้นเราก็คือเป็นเหยื่อของประเทศที่พัฒนาแล้วมานาน โดยการโอนทรัพยากรต่าง ๆ จากประเทศด้อยพัฒนาไปยังประเทศที่พัฒนาแล้ว (ต่อมา) เรา มีการทำอุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าแทนที่จะส่งเป็นไม้ซุงออกไปอย่างเดียว การที่เรารู้จักเพิ่มมูลค่าก็จะทำให้เราได้ประโยชน์ตอบแทนสูงขึ้น เราเป็นประเทศหนึ่งใน

ต้องกดดันได้เปรียบต้องมีขบวนการต่าง ๆ ในการหาผลประโยชน์ วิ่งเต้นที่จะหาสิทธิพิเศษก็ได้เปรียบคนอื่นเขา ในที่สุดบ้านเมืองก็ขาดความสมดุลในแง่ของมนุษย์กับมนุษย์ คือคนสะสมพวกหนึ่งร่ำรวยพวกหนึ่งก็ยากจนมันก็กลายเป็นเรื่องสติปัญญาต่อไป ในเรื่องของสิ่งแวดล้อม ที่มันจะเกี่ยวพันในเรื่องของคน มันยังเห็นความแตกต่างกันมากขึ้น

■ ถ้าเราเน้นการใช้สิ่งแวดล้อมในรูปของตัวเงิน ในกรณีของประเทศไทยเอง เรามีการพัฒนาสู่ความเป็น NICs และก่อก่อให้เกิดปัญหาสถานะแวดล้อมอยู่ในสภาวะปัจจุบัน ในส่วนของรัฐบาลเองให้ความสนใจ และตระหนักเรื่องนี้เพียงใด

□ ผมว่าในอดีตที่ผ่านมาเราสนใจเรื่องนี้ค่อนข้างน้อยมาก ฟังจะมาตื่นตัว อาจจะฟังตามกระแสที่คนอื่นเขาตื่นตัวกันมาลัทธิไม่ถึงปีนี่เองที่เราเริ่มที่จะคิดถึงสิ่งแวดล้อม แต่

เพียงไม่กี่ประเทศที่สามารถเพาะปลูกเลี้ยงคนอื่นได้ ประเทศเราไม่ใช่ประเทศอดตายแต่ประเทศเรากินแล้วเหลือจึงส่งไปขายเขา เราจึงใช้ทรัพยากรไม่มากเกินไป เรามีพอที่จะใช้ได้ แต่เราได้ขนเอาไปขายจนกระทั่งทรัพยากรที่มีอยู่มันหมดลงไป การขนไปขายมันเกิดได้ 2 อย่างคือ 1) ถูกเขาบีบให้ขาย และ 2) เราโลภอยากได้เงินมาก

■ ในส่วนของรัฐบาลเองให้ความสนใจกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างไร

□ เมื่อมองไปที่รัฐบาลเอง ความจริงมองเห็นมานานแล้วและมีผลเฉพาะคือออกไปในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แต่การปฏิบัติของรัฐบาลเองไม่ค่อยชัดเจน เพราะฉะนั้นยังไม่ค่อยเห็นผลของการแก้ไข แต่ผมหันมามองว่าประชาชนให้ความสนใจแค่ไหน การตื่นตัวของผู้คนมีขึ้นมาเมื่อ 2-3 ปีนี้เองเพราะเห็นภัยต่าง ๆ มันเกิดขึ้นชัดเจนเป็นผลมาจากสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรม เราจึงได้เริ่มต้นมาสนใจสิ่งแวดล้อม มาโฆษณาเรื่องสิ่งแวดล้อมกัน แต่เป้าหมายถ้าชัดเจนว่าทำอะไรแล้วเกิดอะไรขึ้น คุณค่าของ

มันก็จะมากขึ้น

■ ประชาชนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มอาจารย์คิดว่ามีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร

□ หมายถึงว่าคนเป็นชุมชนใหญ่ที่ได้ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมที่มันเปลี่ยนแปลงไปและเกิดขึ้นไม่ใช่เฉพาะตัวคนเดียว ยกตัวอย่างเช่นชาวบ้านที่อยู่สองข้างทางแม่น้ำเสียวถูกเขาทำเกลือเข้ามาที่ทั้งน้ำที่เหลือจากการทำเกลือมาในแม่น้ำทั้งสาย น้ำก็เค็มหมด ชาวบ้านทั้ง 2 ข้างลุ่มน้ำทำนาไม่ได้ อันนี้เป็นผลกระทบทั้งกลุ่ม พวกนี้ก็ต้องรวมตัวกันร้องเรียนต่อนายอำเภอ ต่อกำนันผู้ใหญ่บ้าน ต่อผู้ว่าราชการจังหวัด มันไม่จำเป็นถึงขนาดที่ประชาชนจะสนใจสภาวะแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เมื่อได้รับความเดือดร้อนเสียก่อน ปกติแล้วเรามักไม่ให้ความสนใจในการผลักดันความเดือดร้อน และเมื่อถึงที่สุด ปล่อยไว้เขาก็จะร้องเรียนและประท้วงจนทำให้เป็นแนวทางว่าถ้าอยากได้อะไรต้องประท้วงถ้าไม่ประท้วงก็ไม่มีใครฟัง

■ ในส่วนขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO)

ไม่รับกัน ตกลงมันก็มีปัญหาว่าเมื่อกลับไปรัฐบาล ในเมื่อรัฐบาลนี้ยังถูกอิทธิพลของธุรกิจค่อนข้างสูงในขณะนี้ ก็เลยไม่ค่อยมั่นใจนักว่าในที่สุดแล้วจะเอาจริงแค่ไหน จะดูแลแค่ไหนในเรื่องสิ่งแวดล้อมหมายความว่ามันเข้าเนื้อธุรกิจด้วยกัน ถ้าจะเอาจริงมันก็ต้องบังคับให้เขาจัดก่อน ทั้งที่เขาก็ต้องเพิ่มต้นทุน หรือให้ขาดดของเสีย ก็หมายถึงลดการผลิตหรืออะไรก็แล้วแต่ ต้องปรับเครื่องมือเครื่องใช้ให้

■ ในแง่ของการปฏิบัติที่รัฐบาลกระทำ (ACTION) ออกมาจริง ๆ รัฐบาลทำอะไร แค่ไหน อย่างไร

□ เท่าที่ผมรู้จักรัฐบาลไทย ทุกรัฐบาล มิใช่รัฐบาลชาติชายเท่านั้น เราไม่เคยมีนโยบายไม่มี POLICY OBJECTIVE หรือไม่มีเป้าหมายนโยบายแล้วจากเป้าหมายหรือนโยบายนั้นถอดออกมาเป็นมาตรการที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายหรือว่าบรรลุนโยบาย แต่ว่ารัฐบาลที่ผ่านมา

ผมคิดว่ารัฐบาลก็ต้องดูว่ารัฐบาลคือใคร คำว่ารัฐบาลเดี๋ยวนี้อำนาจมันก็อยู่ในกลุ่มธุรกิจค่อนข้างจะมาก สามารถที่จะ Lobby แล้วรัฐบาลส่วนใหญ่ก็จะเป็นนักการเมืองที่มาจากกลุ่มธุรกิจ และ ธุรกิจเองก็มีส่วนกำหนดอะไรเยอะแยะ พูดถึงสิ่งแวดล้อมแล้วจะยากตรงนี้ มันยากตรงที่ว่าต้นทุนของสังคม ไม่เท่ากับต้นทุนของธุรกิจแต่ละประเภทธุรกิจแต่ละคนพยายามลดต้นทุนนั้นไปให้แก่สังคม ยกตัวอย่างที่เห็นชัดเจนรายงานวิจัยพบแล้วว่ากากอุตสาหกรรม เช่น น้ำที่มีสารเคมีแปดเปื้อนอยู่จะต้องทิ้งจะต้องกำจัด และกากอุตสาหกรรมอื่น ๆ มีของเสียปีหนึ่ง 1 ล้านกว่าตันขณะนี้ และอีก 3-4 ปีข้างหน้าจะเพิ่มขึ้นเป็น 6 ล้านตัน 1 ล้านกว่าตันในปีนี้ที่ถูกขจัดอย่างถูกต้องมีแค่ไม่กี่หมื่นตัน อีกมากกว่า 1 ล้านตันเหมือนกันไม่รู้ทิ้งที่ไหน ทิ้งที่ไหน บริษัทพวกนี้หรือธุรกิจนี้ก็พยายามลดต้นทุนของตัวเองก็ไปเพิ่มให้กับสังคม ดังนั้นต้นทุนของตัวเองกับต้นทุนของสังคมมันก็

ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำเรื่องสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ ได้ทำอะไรไปแค่ไหนอย่างไร

□ องค์การพัฒนาเอกชนพยายามเข้าไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาอย่างนี้ขึ้น โดยแก้ไขตั้งแต่ต้นตอ โดยเข้าไปช่วยในหมู่บ้านว่าวิธีการดำเนินชีวิตเป็นอย่างไร คนในหมู่บ้านนั้นรู้ดีไม่ต้องไปรอให้คนอื่นเขาบอก เพราะฉะนั้นก็พัฒนาตัวเองขึ้นมาได้ไหม พัฒนาอย่างไร คนในหมู่บ้านช่วยกันคิดขึ้นมา นี่คือลักษณะขององค์การพัฒนาเอกชนในหมู่บ้านที่เข้าไปทำกัน ไม่ใช่ว่าองค์กรฯ เหล่านี้เก่งขึ้นมาได้เอง องค์กรฯ พวกนี้ก็เหมือนกับตัวกลางต้องไปเชื่อมโยงให้เขารู้สึกว่าเขาทำงานเขาเองได้ไม่ต้องรอให้รัฐบาลบอก ชาวบ้านตัดสินใจเองตามสถานการณ์ว่าเขาคควรทำอะไร

■ องค์การพัฒนาเอกชนเหล่านั้น ทำหน้าที่ ในเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากน้อยแค่ไหน

□ มีเยอะแยะ...เวลานี้องค์กรพัฒนาเอกชนทำหน้าที่มาโดยตลอด ปิดทองหลังพระกันอยู่ตลอดเวลาซึ่งไม่มีใคร

นี้เราบริหารโดยการเป็นเรื่อง ๆ เป็นครั้ง ๆ คราว ๆ ไป แล้วแต่ว่าจะมีประเด็นปัญหาอะไรเกิดขึ้น แล้วแต่ว่าจะมีใครวิ่งเต้น แล้วแต่เราจะมีใครผลักดัน ก็เป็นไปตามนั้นทีหนึ่งผมไม่เคยเห็นรัฐบาลของไทยทำอะไรอย่างมีเป้าหมายหรือมีมาตรการที่แน่นอนมาก่อน เคยเห็นก็เฉพาะตอนที่พรรคการเมืองหาเสียงว่านโยบายมีอะไร แล้วก็แถลงต่อสภา เช่นเมื่อวันที่ ๑ ที่ผ่านมานี้ แต่ผมไม่เคยเห็นที่มีหรือเอานโยบายมาวางแล้วมากำหนดมาตรการ กำหนดแผนที่จะปฏิบัติให้บรรลุ ไม่เคยปรากฏ แต่เรามักจะตามปัญหาตามสิ่งแวดล้อมที่มันกระแทกเข้ามาหรือมีใครผลักดันเป็นครั้งคราว ตกลงเมื่อเป็นอย่างนั้นผมจึงกลัว เพราะคนที่ผลักดันอยู่และมีอำนาจทำกันอยู่ก็อยู่ในแวดวงธุรกิจขณะนี้ ซึ่งใครจะผลักดันในเรื่องของสิ่งแวดล้อมในขณะที่ตัวเองตัวเองเพิ่มทุนขึ้น ปัญหาของชาวบ้านทั่ว ๆ ไปก็ลำบากเรื่องสิ่งแวดล้อม มันดูเหมือนว่ามันก็กระทบทุก ๆ คน เรา

ให้ความสนใจเรา เราจึงทำมาเรื่อยและทำมานานแล้วด้วย มีบางหน่วยที่ออกมาแนวหน้าหน่วยหนึ่งเมื่อมีเรื่องมีราวก็ปล่อยไป บางหน่วยก็เล่นในแง่ของการประชาสัมพันธ์ออกมาให้คนรู้จักเยอะหน่อย โดยมีส่วนที่เรานั่งทำกันอยู่ในชนบทในป่าในเขาในเมืองที่ทำกันมาสิบ ๆ ปีแล้ว แต่เขาก็ทำกันอยู่ตลอดเวลาโดยไม่ได้อคิดว่าจะต้องมีใครไปยกย่องเขา ที่เขาทำงานนี้รวบรวมกันขึ้นมา เพื่อให้เห็นว่าอย่างน้อย ๆ มีกลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มหนึ่งที่รวมกันเข้าก็เพื่อที่จะให้รัฐเห็นว่าเสียงของพวกเรานั้นไม่ใช่เสียงของคน 2 คนที่นั่งคิดกัน แต่เป็นเสียงของกลุ่มผู้ซึ่งน่าจะแทนสังคมของประชาชนส่วนหนึ่งได้อย่างดี เราทำกันมามากรวมทั้งเอกสารและข้อสรุปไปให้รัฐบาล ส่วนรัฐบาลให้ความสนใจแค่ไหนนั้นมันขึ้นอยู่กับเหตุการณ์และต้องพูดแต่ละกรณีไป เพราะแต่ละที่ปัญหาไม่เหมือนกัน เราจะว่ารัฐไม่ทำอะไรเลยไม่ได้ หลายแห่งรัฐทำเต็มที่แล้ว บางแห่งรัฐไม่ทำเพราะไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร อย่างเช่นกรณีป่าชุมชนที่กำลังเกิดขึ้นนี้รัฐก็ช่วยสนับสนุนสิ่งที่องค์กรเอกชนผลักดันขึ้นมา

ก็ส่วนหนึ่งแค่นั้นเองจะไปเอาอะไรกันนักหนา คนอื่นว่าอย่างไรเราก็ว่าไปอย่างนั้นมันก็ไปอย่างนี้ เพราะว่าไม่มีใครเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง ซึ่งเมืองไทยแล้วผมจะพูดในมุมเศรษฐศาสตร์ เมืองไทยกรรมสิทธิ์ของน้ำของอากาศของอะไรก็แล้วแต่ที่มันมีปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม มันไม่เคยชัดเจนว่าเป็นของใคร นี่คือปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างยิ่ง ยกตัวอย่างเช่นแม่น้ำ มันไม่รู้ว่าเป็นเจ้าของ...สาธารณะ...คำว่าสาธารณะคือไม่มีเจ้าของพอไม่มีเจ้าของแล้วมันยุ่ง เพราะว่าทุกคนก็ใช้ทุกคนก็ทิ้งไปที่ไม่มีเจ้าของ ถ้ามีเจ้าของก็จะจัดการว่าถ้าทำอย่างนี้จะเสียหายเพราะเจ้าของใช้ประโยชน์จากน้ำ สมมติให้ชาวประมงเป็นเจ้าของชาวประมงก็ต้องดูแลว่าถ้าแม่น้ำเสียเมื่อไหร่ปลาตาย ขาดรายได้ ถ้าจะทิ้งอะไรลงไปก็ต้องจ่าย ก็เท่ากับเก็บภาษีคนทิ้ง การผลิตก็จะลดการผลิตลงเพราะต้นทุนแพงขึ้น ชาวประมงก็จะคำนวณทันทีว่าเงินที่ได้รับ น้ำเสียที่ทิ้งลงไปจะแก้ไขปัญหาลาตายอย่างไร อาจจะซื้อเครื่องกรองเครื่องขจัดน้ำเสีย

องค์กรพัฒนาเอกชนลงไปทำกันพอสมควรแต่มันไม่พอ เพราะว่าบ้านเรามันมีเยอะแยะ เรากระจายอยู่ในพื้นที่ โดยเฉพาะจุดที่มีปัญหาเราก็พยายามเข้าไปช่วย นี่คือนโยบายของกลุ่มพัฒนาเอกชน แต่ก็ไม่มีทางพอ ดูอย่างองค์กรของรัฐซึ่งมีข้าราชการทั่วไปหมดก็ยังไม่ไหว แล้วเราก็เข้าไปเสริมในการพัฒนาองค์กรของรัฐอีกรูปแบบหนึ่ง

■ **องค์กรพัฒนาเอกชนส่วนใหญ่จะทำ 2 เรื่องหลักคือ 1) การรณรงค์ประชาชนให้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและ 2) มอบข้อมูลข่าวสารเพื่อประกอบการตัดสินใจของรัฐบาล ใช่หรือไม่**

□ ไม่ใช่...เราณรงค์อย่างเดียวไม่พอต้องลงมือด้วย ส่วนของเอกชนมากมายที่เขาลงมืออยู่กับชาวบ้าน อยู่กับปัญหาของเขา เข้าไปแก้เข้าไปทำอยู่เลยไม่ใช่ฉาบฉวยแต่การณรงค์นี้เราหันมาใช้ประชาสัมพันธ์เป็นสื่อ เพื่อสร้างให้คนสนใจเท่านั้นเอง ถือว่าเขาเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้วกระตุ้นนั่นเอง แต่ยังมีคนที่ทำอยู่ตลอดเวลาที่จะฟื้นฟูให้ชาวบ้านได้มีโอกาสยืนอยู่บนขาของตัวเอง แล้วก็ทำมา

เพราะปลาวงอยู่ได้ เกือบเท่าไรก็จะเป็นต้นทุนแก่เขา หวังให้รัฐบาลเป็นคนเก็บ อย่างที่ผมวิเคราะห์มามันก็หวังไม่ได้ เพราะไม่เป็นของใคร ก็จะเป็นของสาธารณะต่อก็อยู่อย่างนี้สาธารณะลอย ๆ มันจะแก้ได้ก็ต่อ เมื่อรัฐบาลเป็นคนที่มีหัวใจในเรื่องนี้ และประชาชนรู้ทันและผลักดันรัฐให้ดำเนินการ ถ้ามีเช่นนั้นแล้วรัฐก็จะลอย ๆ ไป

■ **มองแล้วประชาชนเป็นเงื่อนไขในการรักษาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความสนใจและความตระหนักของปัญหาแต่ละปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือความสนใจเป็นช่วง ๆ เช่น เหตุการณ์ สืบ นาคะเสถียร หรือมีคนไปกระตุ้น หรือประชาชนเดือดร้อนเองเสียก่อน จึงจะเริ่มสนใจปัญหากัน อาจารย์มีความคิดเห็นว่าเป็นประชาชนตระหนักและสนใจในปัญหาสิ่งแวดล้อมก็ต่อเมื่อมีปัจจัยอะไรมาเสริมอย่างไร**

□ ผมคิดว่าประชาชนสนใจเป็นพัก ๆ อย่างที่ว่าตาม

แล้วเป็นสิบ ๆ ปี ขึ้นอยู่กับว่าส่วนรวมจะมองหรือไม่มองในสังคมธุรกิจมองหรือเปล่า...นักธุรกิจกำลังมองหรือเปล่าว่าทำไมไม่ทำเยื่อกระดาษด้วยไม้ยูคาลิปตัส ขณะเดียวกันนักธุรกิจกลับมองกลับไปว่า ถ้าจะปลูกยูคาลิปตัสเป็นแสนไร่ เอาเนื้อที่ที่ไหนมา ชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นถูกไล่ไปอยู่ที่ไหน การลงทุนนักธุรกิจมองว่าดีเพราะว่าเขาเงินต่างประเทศมาลง แต่นักธุรกิจกำลังไล่คนในนั้นเป็นจำนวนมากจากพื้นที่เป็นแสน ๆ ไร่ให้เข้าไปทำลายป่าต่อไปอีก

■ **สิ่งแวดล้อมกับนักธุรกิจ อาจารย์คิดว่ามีความสัมพันธ์และมีความสำคัญต่อกันอย่างไร**

□ ผมคิดว่านักธุรกิจให้ความสนใจในเรื่องผลกระทบจากการดำเนินกิจกรรมของตัวเองต่อคนอื่นน้อยเกินไป นักธุรกิจมักคิดแต่เพียงว่า การลงทุนต้องมีผลตอบแทน...นักธุรกิจมีความสำคัญมากต่อสถานะสิ่งแวดล้อม นักธุรกิจเป็นคนที่มีผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเร็วหรือช้า เปลี่ยนแปลงไปในรูปแบบไหนเพราะว่าเขาเป็นคนที่เข้าไปลงทุน เขา

กระแสและแรงกระตุ้นเป็นพัก ๆ และถ้าถามว่าทำไมเป็นอย่างนั้น ผมเห็นใจประชาชน คำว่าประชาชนคือคนส่วนใหญ่ของรัฐของประเทศชาวบ้านส่วนใหญ่ของประเทศจะต้องทำงานหาเงิน ในแง่ของการเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง การนึกถึงสิ่งแวดล้อมมันเป็นของฟุ่มเฟือยสำหรับเขา ถ้าดูให้ดี ๆ สำหรับคนที่เลี้ยงลูกเลี้ยงเมีย ไปขายของไปหาบเร่ที่จะต้องเอาเงินมาเลี้ยงลูก เลี้ยงพ่อ เลี้ยงแม่ คิดว่าการที่จะคิดถึงอากาศเป็นพิษ ป่าไม้ถูกทำลาย ผ่นจะตกตามฤดูกาล เป็นเรื่องยาก เขาจะนึกถึงแต่ปัญหาเฉพาะหน้าประชาชนทั่วไป ชาวบ้านทั่วไป ผมคิดว่าเขามีปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องทำ แต่ว่าคนที่ไม่มีปัญหาเฉพาะหน้า ประชาชนทั่วไปรวมทั้งรัฐบาลด้วยก็เอาประโยชน์ส่วนตัวอย่างที่เขาให้ฟัง มันก็เลยมีปัญหา รัฐบาลก็ได้ใส่ใจจริงเท่าไร เป็นไปตามกระแส ที่นี้พอมีกระแสตอนนี้เกิดขึ้น ก็มีคนพอที่จะมีใจคิดได้เพราะมีเงินเดือนประจำกินบ้าง อยู่ในฐานะพอที่คิดถึงเรื่องพวกนี้บ้างก็เคลื่อนไหว กระแสมันก็ออกมาดี

จะลงทุนด้านไหนก็แล้วแต่ การเกษตรการอุตสาหกรรม แม้กระทั่งที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันของชาวบ้าน เองง่าย ๆ สมัยก่อนชาวบ้านเลี้ยงไก่ขายได้ทั่วไป แต่เวลานี้ถ้าคุณเลี้ยงไก่ขายได้หรือไม่ถ้าไม่เข้าไปอยู่ในกลุ่ม อันนี้เรียก ธุรกิจหรือเปล่า เพราะฉะนั้นเป็นการจำกัดลงไปเหลือรายย่อย ๆ ไม่กี่รายที่มีกำลัง โดยที่อ้างว่าเป็นระบบที่ดี ชาวบ้านไม่ต้องคิดอะไร ต้องสมัครเข้ากลุ่มเอาพันธุ์ไก่มา ซื้ออาหารเข้ามา ทุกอย่างทำตามแบบ ถึงเวลาก็เอาไป เอาเงินวางไว้ให้ตกลงคนอยู่ตรงนี้ไม่ต้องทำอะไร แต่ผมคิดว่าเป็นระบบที่มันจะวิ่งไปทางด้านการลงทุนแบบเสรีมากขึ้น คือ ลูกตุ้มนี้มันสปริงไปมาตลอดเวลา ถ้าเมื่อแบบผูกขาด ลูกตุ้มขึ้นไปอยู่ทางซ้ายสุดคนอื่นรับกรรมอย่างเดียว ทุกคนต้องมานั่งทำ แต่ถ้ามาทางเสรีมากเกินไปทุกอย่างก็มาตกที่คนมีอำนาจทางการเงิน และมีอำนาจลงทุนหมด ชาวบ้านไม่มีสิทธิ์ อยู่อย่างกรณีเลี้ยงกุ้ง เดียวนี้รายได้เลี้ยงเองจะอยู่ไม่ได้แล้วต้องรวมเป็นกลุ่มต้องจดทะเบียน ต้องเข้าสู่ระบบตลาดอีก ...ผมคิดว่าถ้าปล่อยให้ชาวบ้านทำกันเองในระดับ

หนึ่งโดยไม่มีการส่งเสริมแบบบ้าเลือดจะไม่มีทางทำลายสถานะแวดล้อมได้มากมาย แต่ตอนนี้ทำลายกันหนักเพราะธุรกิจเองก็ทำลาย ชาวบ้านก็ทำลายก็เลยไปกันใหญ่ แต่นักธุรกิจมีกำลังมากกว่าเพราะนักธุรกิจมักจะเปิดประตูกับการกอบโกยผลประโยชน์แต่เราอยากให้ทุกคนได้มีโอกาส และมักจะคิดถึงคนที่ด้อยโอกาสกว่าเพื่อนได้มีโอกาสทำอะไรมากขึ้นให้โอกาสกับเขา

■ การพูดถึง 4 ส่วนในเรื่องของสิ่งแวดล้อม คือ 1) ประชาชน 2) องค์กรพัฒนาเอกชน 3) นักธุรกิจ 4) รัฐบาล นักธุรกิจซึ่งอยู่ตรงกลาง ๆ มีผลต่อสิ่งแวดล้อมมาก น่าจะมีใครหรือในส่วนของนักธุรกิจเองที่จะช่วยกันป้องกันหรือชี้แจงตลอดจนให้นักธุรกิจมีจิตสำนึกให้มากกว่านี้ในการรักษาสีสิ่งแวดล้อม อาจารย์มีความเห็นในเรื่องนี้อย่างไร

□ พวกนักสิ่งแวดล้อมไม่ใช่ยักษ์ไม่ใช่มารที่โหดมาคอยเข่นฆ่าเขา ที่จริงอยากให้เขาทำให้อุณหภูมิของตัวเอง และ

ประกอบกับโลกเขาเริ่มมีปัญหาเรื่องนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับเรื่องเรือนกระจก เรื่องน้ำ เรื่องอากาศ ในต่างประเทศก็เป็นกระแสที่รับกันมาอีกทีหนึ่ง

■ ความสนใจของรัฐบาลในทางปฏิบัติขึ้นอยู่กับกรณีที่กลุ่มไป LOBBY ในปัจจุบันขณะที่กระแสเรื่องสิ่งแวดล้อมกำลังได้รับความสนใจสูง กลุ่มต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ที่มีอยู่มากมาย เช่น สมาคมสร้างเสริมไทยสมาคมอนาคตนิยม เป็นต้น กลุ่มพวกนี้ดูแล้วจะทำในเรื่องของการธรรมาภิบาลเป็นส่วนใหญ่ อาจารย์คิดว่ากลุ่มพวกนี้ทำอะไรได้แค่ไหน

□ ผมคิดว่าคงทำได้ส่วนหนึ่งเท่านั้น หวังมากก็ลำบาก เพราะคนพวกนี้ก็มีงานที่ต้องทำแล้วก็ถ้าใช้กลุ่มพวกนี้ไปผลักดันรัฐบาลก็คงทำได้แค่เพียงส่วนหนึ่งมาตรการจริง ๆ ที่ไปกระทบธุรกิจหรืออะไรต่ออะไรก็จะลำบาก เพราะนักการเมืองเขาประเมิน ประเมินว่ากลุ่ม

พวกนี้มีพลังจริงหรือเปล่าว่าทำตามมีอะไรเกิดขึ้นไม่ทำตามมีอะไรเกิดขึ้น คำตอบก็คือถ้าทำตาม พวกธุรกิจที่เขา มีกำลังจริง ๆ มันเดือดร้อนและต่อว่ารัฐบาล แต่ถ้าไม่ทำตามไม่มีอะไรเกิดขึ้น เพราะกลุ่มต่าง ๆ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ทั้งหลายพวกนี้ รัฐบาลเขาจะประเมินว่า พลังมีไม่มาก ก็เป็นกลุ่มที่ปรารถนาดีต่อบ้านเมืองมีไฟอยากทำ แต่พลังมีไม่มาก ผมคิดว่าอย่าไปหวังที่รัฐบาลมาก อย่างที่ผมวิเคราะห์มา อาจมีผลกระทบเฉพาะจุด เสร็จแล้วเขาก็ต้องประเมินแล้ว พอถึงจุดทางเลี้ยวหรือจุดหยุดสุดท้ายอะไรไปถึงแล้วจะเสียผลประโยชน์บ้าง ผมยังเห็นด้วยกับการรณรงค์ การรณรงค์ก็คือการให้ข่าวสารข้อมูลแก่ประชาชน กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึก ได้ข่าวสารอย่างรับรู้ข่าวสารข้อมูลและเกิดตระหนักในปัญหา ผมคิดว่ากระแสของประชาชนเท่านั้นที่จะบีบให้รัฐบาลทำได้ ผมไม่เคยเชื่อว่ากลุ่มนี้จะบีบให้รัฐบาลทำงานได้ รัฐบาลได้อยู่ในสุญญากาศที่คิดว่าตัวเองไม่รู้ พอมี

ทุกคนก็อยู่ได้อย่างมีความสุข เขาก็ลงทุนได้ดี แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าเขาทำไม่ถูกนักธุรกิจก็จะยิ่งลำบากลงเรื่อย ๆ เพราะทางภาคเอกชนได้เริ่มมีพลังขึ้น การฟ้องร้องจะมีมากขึ้น การชดใช้ค่าเสียหายสูงขึ้นเรื่อย ๆ เราชี้แม้กระทั่งว่าการที่นักธุรกิจจะแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมนิด ๆ หน่อย ๆ นี่บางทีเป็นกำไรของคุณเองด้วยซ้ำ ยกตัวอย่างที่เคยเกิดขึ้น เช่น โรงงานบางโรงงานชาวบ้านร้องว่าเห็นควันดำเหลือเกิน เจ้าหน้าที่ก็ไปตรวจสอบบอกว่าหัวฉีดแย่มากให้ทำความสะอาดหัวฉีดเสียใหม่เขาก็ไม่สนใจ จนชาวบ้านร้องใหม่ คราวนี้ต้องออกเป็นหนังสือสั่งให้ทำถ้าไม่ทำต้องปิดจึงลงมือทำ ตรวจสอบหัวฉีดอันเก่า เก่าเกินไปก็เปลี่ยนหัวฉีดเปลี่ยนหัวฉีดเสร็จได้ 3-4 เดือนก็วิ่งมาบอกที่กระทรวงมาบอกเจ้าหน้าที่ว่าเสียตายเหลือเกินน่าจะเปลี่ยนเสียตั้งนานแล้ว เพราะพอเปลี่ยนแล้วน้ำมันใช้น้อยลงไปตั้งเยอะ

■ นักธุรกิจมักจะมองในแง่กำไรเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อรอบข้างแต่อย่างใด

□ ก็พยายามให้เขามอง ยกตัวอย่างสนามกอล์ฟ

การกระตุ้นจึงจะทำ แต่จะคิดว่าทำแล้วมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ ตกลงรัฐบาลจะไม่ทำอะไรง่าย ๆ จนกว่าจะมีแรงบีบอีกด้านหนึ่ง แต่แรงบีบอีกด้านก็ไม่ค่อยมีเท่าไร รัฐบาลดูเหมือนว่าไม่มีอะไรเท่าไร มีบ้าง ดังนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ก็ต้องสร้างการรับรู้ของประชาชน เพื่อเป็นฐานร่วมกันช่วยกันผลักดันรัฐบาล ผมมองว่านั่นเป็นทางเดียว (NGO) ต้องให้ข้อมูลรัฐบาลเข้าใจ ในขณะที่เดียวกันต้องกระตุ้นประชาชนเข้าใจ...เป็นทางหนึ่งที่จะต้องทำ ต้องทำต่อไปเรื่อย ๆ จะหวังทันทีทันใดไม่ได้ แต่จะหวังเป็น Pressure group กลุ่มผลประโยชน์ที่จะไปผลักดันรัฐบาลค่อนข้างลำบาก

■ มีการกล่าวถึงนักธุรกิจมาตลอดว่ามีกำลังมากมายที่จะลายหืออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจารย์คิดว่านักธุรกิจควรมีบทบาทหรือมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างไร

□ ลำบากมากที่จะไปให้คนที่มันมีผลประโยชน์

เขาโฆษณาว่ากันว่าเขาได้สร้างสิ่งที่เป็นสีเขียวให้เห็นถึงการพักผ่อนหย่อนใจ แต่นึก ๆ จริง ๆ เขาต้องการทำสีเขียวหรือเปล่า เขาต้องการที่ซึ่งมีน้ำบริบูรณ์ เขาต้องการที่ซึ่งอุดมสมบูรณ์ จะได้ปลูกหญ้าได้ง่าย เพราะฉะนั้นที่เขาเอาไปทำคือที่ที่เกษตรที่มีน้ำอยู่แล้ว แล้วก็ทำสนามกอล์ฟจากบริเวณซึ่งเคยเป็นแหล่งเพาะปลูกเวลานี้กลายเป็นสนามกอล์ฟซึ่งจุผู้คนร้อยคนพันคน แทนที่จะผลิตอาหารออกไปเพื่อใช้ประโยชน์

■ มองในแง่การใช้ประโยชน์และจากการสร้างสนามกอล์ฟ ก็อาจกล่าวได้ว่าสนามกอล์ฟเป็นตัวทำลายป่าทำลายสภาพแวดล้อม ๆ นี้เอง

□ เวลานี้ยังไม่เรียกว่าทำลายป่า เพราะยังไม่สร้างในป่า ส่วนใหญ่จะเอาพื้นที่เกษตรตัวอย่างเห็นได้ชัดอย่างจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งเป็นที่ลุ่มประมาณ 20 % ของพื้นที่ปลูกอ้อยขายไปเอาไปทำสนามกอล์ฟ และเวลานี้อ้อยไม่พออันโรงงานก็พยายามพูด ผมเคยพูดกับท่าน รัฐมนตรีฯ ประจวบ ไชยสาส์น ท่านบอกว่าจะไปพูดให้คนที่คิดแต่

เกี่ยวข้องกับตัวโดยตรง (คิดเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม) เขาอาจจะมิถิ่ถ้าสิ่งนั้นไม่เข้าตัวเขา สิ่งนั้นไปกระทบธุรกิจอื่น แต่อย่างกระทบธุรกิจเขา ธุรกิจไทยส่วนใหญ่มันก็มีมิติส่วนใหญ่เขาโตเร็วเกินไปในช่วงหลัง ๆ เรามีเศรษฐกิจใหม่เกิดขึ้นเยอะแยะ เรามีธุรกิจใหม่ ๆ เศรษฐีใหม่เกิดขึ้น พวกเศรษฐีใหม่พวกนี้ไม่มี Style คือพวกนี้ไร้สติ ทั้งบริโภคทั้งลงทุนไม่ค่อยบันยะบันยัง มีคนไปถาม ROCKY FELLOW ว่าทำไมลูกท่านใช้เงินเยอะ ทำไมลูกท่านใช้เงินน่าดูเลย ไม่ค่อยคิดอะไรเหมือนท่าน ROCKY FELLOW บอกว่าเพราะเขาเป็นลูกเศรษฐี ตัว ROCKY เองเป็นเศรษฐีจึงไม่ใช่น้อยอย่างนั้นลูกเศรษฐีก็เหมือนพวกเศรษฐีใหม่ และจะเห็นว่าเมืองไทยตอนนี้พวกเศรษฐีใหม่เกิดขึ้นเยอะ เพราะประเทศไทยตื่นตัวมาก สร้างเศรษฐีใหม่ได้จากการเก็งกำไรที่ดินบ้าง หุ้นบ้าง คนเราถ้าได้มาง่าย ๆ เป็นเศรษฐีเงินล้าน 10 ล้าน 100 ล้านง่าย ๆ ใช้จ่ายมันไม่รู้จักค่อยสะสมไม่ค่อยคิดไม่มี Style พวกนี้คิดแต่ระยะสั้น

เรื่องลงทุนอย่างเดียวลำบากเพราะต้องพูดในแง่ธุรกิจ ซึ่งผมคิดว่าพูดในแง่ธุรกิจได้อย่างไรในเมื่อมันเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้น แต่เราพยายามพูดให้เห็นว่ามันเกิดประโยชน์ต่อกันอย่างไร ตัวอย่างเช่น ป่าไม้ นักธุรกิจมองไม้ที่ตัดมาแล้วขายได้กำไรขณะที่นักสิ่งแวดล้อมมองว่าถ้าเก็บเอาไว้ได้มีน้ำใช้ เพราะฉะนั้นชาวบ้านเขาปลูกผลไม้ไม่ได้ ไม่ตัดป่าทำให้ น้ำลดลง และเวลาที่ไปปลูกผลไม้ไม่ได้ผลทุกปีกำลังประสบกับปัญหา เช่น ระบาย, จันทบุรี, ตราด เป็นต้น เพราะฝนลดลง เพราะฉะนั้นเรามองในแง่ที่เป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านทั่วไป เก็บป่าเอาไว้เพื่อที่จะให้ระบบมันสมบูรณ์ฝนตกลงมาเรามีน้ำใช้ตลอดปี

■ ถ้ามองอย่างนี้ก็เหมือนกับว่าเราไม่พัฒนาอะไรเลย

□ ทำไมเราไม่พัฒนา เราพัฒนาแต่ต้องให้ถูกทาง อย่างเวลานี้นั่นมันได้โดยเอาที่ไปทำเขื่อนไม่ได้แล้ว ให้ไม่ได้แล้วเพราะเอาไปจนหมดแล้ว โคนถางป่าไปจนเตียนแล้ว เพราะฉะนั้นให้ป่าไม่ได้อีกแล้ว ในกลุ่มสิ่งแวดล้อม

คิดหาเงิน พวกนี้ยากแล้ว ไม่ต้องอะไรมาก สมัยก่อนเศรษฐกิจสมัยเก่าไปเที่ยวต่างจังหวัด เจอที่ไหนสวย ๆ เขาก็จะชวนกันว่าวันหลังเรามาเที่ยวกันใหม่ แต่เศรษฐกิจสมัยนี้เจอเท่าไรก็กว้านซื้อ ซื้อเสร็จขายขาดสวย สร้างคอนโดมิเนียมแล้วก็เรียกเพชรเม็ดงามใจกลางหาด สิ่งแวดล้อมก็เลยพังพินาศหมด ความสวยเสียหายหมด พวกนี้ไม่ค่อยมีสติ แต่ถ้ามีสติเราจะมีความสุขกับธรรมชาติ จากการสร้างถนนการสร้างบ้านต้องกลมกลืนกับธรรมชาติ เช่นสร้างถนนให้มันโค้งไปมาเพื่อจะมีต้นไม้บังในสวนอุทยาน ในเขาในป่า เป็นต้น

■ นักธุรกิจ หรือเศรษฐกิจใหม่ ใช้ทรัพยากรกันมาก ในขณะที่ทำลายมากเช่นกัน อาจารย์คิดว่าน่าจะมีมาตรการอะไรที่จะหยุดยั้งได้ เพราะเวลาพบกับนักอนุรักษ์ นักอนุรักษ์มักจะมีบอกว่านักธุรกิจมองพวกตนเหมือนยักษ์เหมือนมาร และในส่วนของประเทศเราก็ไม่ค่อยมีอำนาจหรือพลัง

ยืนยันแน่นอน แต่เราไม่ได้ห้ามการผลิตพลังงานก็มีวิธีผลิตวิธีอื่นอีกแต่ก่อนจะผลิตนี้ลดปัญหาการใช้พลังงานฟอสเฟอียเสียบ้าง

■ ในฐานะที่อาจารย์เป็นผู้หนึ่งที่ทำงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อาจารย์มีอะไรจะฝากถึงนักธุรกิจบ้าง

□ ผมคิดว่านักธุรกิจทั่วไป ขอให้เปิดใจว่านักสิ่งแวดล้อมทุกคนไม่มีใครคิดทำลายธุรกิจเลย และสิ่งแวดล้อมที่มีเราต้องเข้าใจว่าเราต้องมีการพัฒนา ต้องมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีใครที่ต้องหยุดนิ่งทำอะไรไม่ได้แล้วก็ขอให้เชื่อทางด้านวิชาการว่ามีเทคโนโลยีทุกอย่างที่จะช่วยแก้ปัญหาได้อยู่ที่ว่าต้องเริ่มต้นขอให้คิดแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นด้วย ต้องป้องกันไม่ให้ปัญหาเกิดขึ้น ฉะนั้นเวลาที่มีการท้วงติงจากบรรดากลุ่มนักสิ่งแวดล้อม มีการแสดงความคิดเห็นหรือมีการซักถาม โปรดเข้าใจด้วยว่านั่นคือการซักถามด้วยความตั้งใจจริงที่จะให้ทุกอย่างไปด้วยดี ไม่ได้คิดทำลายซึ่งกันและกัน แต่อยากให้เราไปด้วยกันอย่าง

สักเท่าไร

□ ผมก็หวังอยู่ 2-3 อย่าง แต่ความหวังพวกนี้เป็นไปได้ง่ายเลย

อันที่ 1 ประชาชนจะต้องผลักดันให้รัฐเอาจริงเอาจังกับการผลิต หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร มีการเก็บภาษี บังคับให้ทำตามกฎเกณฑ์เพื่อรักษาทรัพยากรระยะยาว อันนี้ผมบอกว่าเป็นไปได้ เพราะว่ารัฐเป็นของใคร ผมนึกถึงแล้วผมกลัวใจ เพราะอันนี้เป็นทางเดียวที่จะต้องทำและจะต้องให้ประชาชนทุกคนให้ได้ เมื่อท่านในเรื่องนี้แล้วก็ผลักดันรัฐที่จะต้องทำ

อันที่ 2 อันนี้เกิดยากเหมือนกัน จะต้องสร้างจิตสำนึกให้กับธุรกิจ นักธุรกิจที่เขาถึงสิ่งแวดล้อมก็มี แต่ไม่ค่อนมาก จะต้องทำอย่างไรให้เขามองเหมือนธุรกิจทั่วไปที่นึกถึงสังคมนึกถึงสิ่งแวดล้อม ผมเองก็กลัวใจ พุทธศาสนาเรามีดีเยอะแยะ แต่พอพูดถึงธุรกิจ เศรษฐีใหม่พวกนี้อยากเป็นฝรั่ง พวกนี้ไม่ชอบแบบไทย ดูถูกพุทธศาสนา การเป็น

ไม่มีปัญหา

■ เมื่อหันมามองในเรื่องของสิ่งแวดล้อมโลก วิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียมีผลต่อสิ่งแวดล้อมโลกมากหรือไม่ในความคิดเห็นของอาจารย์

□ ผมคิดว่าโดยหลักการแล้ว ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากนัก เพราะว่ามันเป็นเพียงแต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะหนึ่งเท่านั้น อย่างเช่น การเผาป่นน้ำมันมันก็ทำให้เกิดร้อนมากขึ้น ในทางปฏิบัติตรงนี้คงจะไม่มากเกินไปกว่าภูเขาไฟลูกหนึ่งระเบิด เพราะฉะนั้นตรงนี้ไม่น่ามีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งแวดล้อมโลกมากนัก ถ้าเมื่อมีการใช้อาวุธเคมีกัน อาวุธเคมีก็ไม่ควรกระจายไปทั่วโลก และถ้าใช้ระเบิดปรมาณูก็มันตภาพรังสีก็คงไม่กระจายไปทั่วโลกและผมไม่คิดว่าเป็นเรื่องของสิ่งแวดล้อมในสงครามอ่าวเปอร์เซียผมกำลังแปลกใจว่าเวลานี้โดยเฉพาะคนที่ทำงานสื่อมวลชนกำลังหายใจเข้าออกกันเรื่องสงครามอ่าวเปอร์เซีย และพยายามจะสร้างภาพให้คนทั่วไปรู้สึกว่าเป็นเรื่องใหญ่ ผมกำลังคิดว่ามีการ

ฝรั่ง ฝรั่งเป็นของดีทุกอย่างไม่ว่าเป็นการแต่งตัว ไม่ว่าจะเป็นความเป็นอยู่ Model ของเขาคือฝรั่ง ของไทยมีดีเยอะเยอะถ้าเป็นแบบพุทธอันแรกต้องกลับมาคือความสุข มันอยู่ที่จิต สมถะมันอยู่ที่ใจ มนุษย์คงเอาไปไม่ได้วันหนึ่งก็ตาย แล้วเราเองถ้าเรามองภาพให้กว้าง อย่าไปมองแบบธุรกิจ วัน ๆ อยู่กับหุ้น แต่มองภาพเพื่อนมนุษย์ด้วยกันให้กว้างในโลก จะได้สติเยอะ จะเห็นว่ามีคนลำบากเพราะระบบที่เราได้เปรียบอยู่มีคนเดือดร้อนเพราะอะไรบ้าง อย่างไร จะช่วยเขา ทำอย่างไรที่จะให้สิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมในที่นี้หมายถึงมนุษย์ เพื่อนมนุษย์ที่ดี วัตถุประสงค์สำหรับเพื่อนมนุษย์ที่ดี เราก็พอไปได้ตรงที่ว่าสมถะหรือว่าความพอดีก็จะเกิด ผมอยู่สหรัฐอเมริกามานานผมรู้ ที่นั่นสังคมไม่ค่อยมองเพื่อนมนุษย์ สังคมเงินตรา ทุกอย่างผูกพันด้วยเงินมีเงินมีเงินจะทำอะไรก็ได้ ไม่มีแบบพุทธ แบบเข้าใจที่เอื้อเฟื้อกัน แต่เสียตายคนกรุงเทพฯเดี๋ยวนี้มีลักษณะยึดติดกับวัตถุและเริ่มสร้าง NORM สร้าง STANDARD ของความดี

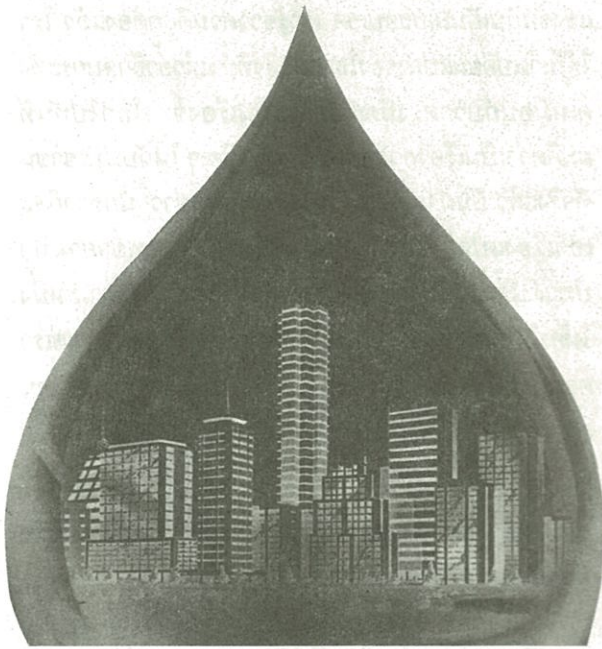
แข่งขันกันเกินเลยขอบเขต เรารู้ข่าวตัวนดีถูกต้องแล้ว เราได้รับการเปลี่ยนแปลงของโลกและสิ่งที่ย่ำแล้วย่ำอีกจนกระทั่งดูเหมือนกับว่าตรงนี้จะเปิดคุมเป็นเรื่องของโลกไปทันที ผมคิดว่าเป็นเรื่องการสร้างความคิดผิด ๆ ให้กับประชาชนที่จริงแล้วเป็นการแข่งขันกันในการเสนอข่าว นักข่าวก็จะเอาเรื่องแปลก ๆ มาให้คนสนใจอยู่เรื่อย ๆ พยายามหาประเด็นขึ้นมาให้คนสนใจ ซึ่งทำให้เห็นอีกลักษณะหนึ่งให้คนหันมาสนใจอ่าวเปอร์เซียในสิ่งแวดล้อม แต่เราควรสนใจในแง่ที่ว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจต่อการลงทุนต่าง ๆ อย่างไรบ้างโดยตรง ในเรื่องของสิ่งแวดล้อมโลกกับอ่าวเปอร์เซียนี้มันถูกชักนำมากับความรู้สึกเท่านั้นเอง

■ อาจารย์คิดว่าปัญหาสำคัญที่สุดในเรื่องของสิ่งแวดล้อมอยู่ที่ประเด็นอะไร

□ ปัญหาสำคัญที่สุดอยู่ตรงที่ว่า คนยังไม่เกิดจิตสำนึกว่าทุกคนมีส่วนในการที่จะต้องช่วยกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม ชัยกันป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น ยอมรับสภาพว่ามีปัญหาสิ่งแวดล้อมจริง อย่าเห็นแก่ตัวพยายามที่จะให้สังคมไปด้วยกัน

ไปอีกประเภทหนึ่ง คือวัดค่าของคนด้วยกันด้วยเงิน ด้วยวัตถุ

วันที่ 3 เราควรขยายความเจริญไปต่างจังหวัด ไม่ใช่หุ่่มอย่างมากในกรุงเทพฯ เพราะถ้าหุ่่มในกรุงเทพฯ มาก ๆ สิ่งแวดล้อมในกรุงเทพฯคิดว่ามันคงไปไม่รอด ปัญหาจราจร เรื่องนี้เป็นสิ่งแวดล้อมอย่างหนึ่ง ทั้งเผาผลาญทรัพยากร ทั้งสร้างมลภาวะทางอากาศ อากาศเสีย แก้ไม่ได้ เราหุ่่มทรัพยากรอยู่ในส่วนกลาง เราจะแก้ปัญหารถจราจรด้วยการสร้างสะพานลอย รถลอยฟ้า เราหุ่่มในส่วนกลางมาก ส่วนอื่นได้น้อย ประชาชนโดยทั่ว ๆ ไปก็เหมือนปลาที่ต้องทำมาหากินในแหล่งที่มีอาหาร ประชาชนก็เดินทางเข้ามาที่หุ่่มอยู่ที่นั่นที่อื่นเราไม่หุ่่ม พอเข้ามามารถติดอีก แก้ไขอีก เราไม่เคยเอื้อหรืออำนวยความสะดวก (ความสะดวกสบาย) ให้กับต่างจังหวัดเลย ประชาชนเป็นปลาก็ต้องวิ่งมาหาแหล่งอาหาร โยนบ่อไหนก็แห่ไปบ่อนั้น ตรงนั้นก็แน่น เราก็จะไปแก้ไขไม่มีทางแก้ไขได้ทราบได้ก็ตาม ยังคิดแบบนั้นอยู่ เราต้องกระจายความเจริญ กระจายรายได้

ให้ได้และทุกคนจะมีความสุขร่วมกัน บ้านเมืองเราต้องการเฉลี่ยกันในความรู้สึกอย่างนี้ เราไม่ต้องการไปเป็นแบบญี่ปุ่นซึ่งทำให้ทุกคนเป็นเครื่องจักร ต้องทำงานแบบเครื่องจักรแล้วกลับมาพักผ่อนที่บ้านแล้วกลับไปทำงานแบบเครื่องจักรใหม่ แต่เราคิดว่าชีวิตแบบไทย ๆ มีความร่าเริง มียิ้มอยู่ตลอดเวลา มันแสดงให้เห็นถึงว่าในใจพวกเราเป็นใจของคนที่ยืนติดในสิ่งที่เป็นสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่จะเป็นความสุขของเราอยู่แล้ว เราไม่ได้หวังอะไรมาจนเกินไป เพราะมีความถ่อมตนเจียมตัวอยู่แล้วอย่าปล่อยให้คนที่มีความละโมภ คนที่มีพลังอำนาจต่าง ๆ มาฉกฉวยเอาสิ่งต่าง ๆ ไป จนกระทั่งคนพวกนี้ก็เดือดร้อน อย่าปล่อยให้ทำอะไรมาเป็นประโยชน์เอาใจกันจนกระทั่งเป็นการทำลายโอกาสของคนอีกกลุ่มหนึ่ง ตรงนี้คือส่วนสำคัญของสิ่งแวดล้อม

□

กระจายสิ่งแวดล้อม กระจายการลงทุนไปต่างจังหวัดให้มันมาก เพื่ออำนวยความสะดวกให้คนอื่นเขาอยู่ต่างจังหวัดได้ แล้วก็ต้องให้คนในชนบทรู้จักรักสิ่งแวดล้อม มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการพัฒนาบ้านของเขาว่าจะไปในแนวไหน ผมคิดว่าถ้าอย่างนั้นไปได้

■ ธุรกิจใหม่ ๆ ไปปิดกั้นโอกาสของประชาชนในชนบทไม่ให้เลือกในสิ่งที่เขาอยากทำ เช่นถ้าจะเลี้ยงไก่ต้องมีสังกัด มีเขื่อนนั้นจะเลี้ยงไม่ได้ ลักษณะนี้จะเป็นแนวทางหนึ่งหรือไม่ที่อาศัยความร่วมมือของประชาชนข้างล่างเป็นการทำลายสภาพแวดล้อม ด้วยการสนับสนุนของธุรกิจใหญ่ ๆ

จริง ๆ แล้วต้องดูให้ดี เราให้สิทธิพิเศษกับการลงทุนขนาดใหญ่โดยคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน รายใหญ่ก็ได้เปรียบรายเล็ก เขาจะส่งเสริมการลงทุนคือต้องการให้สิทธิพิเศษ ภาษีเครื่องจักร ภาษีวัตถุดิบ ภาษีรายได้ ภาษีวัตถุดิบ ภาษีรายได้ ภาษีวัตถุดิบนำเข้าต่าง ๆ พวกนี้

ยกเว้นภาษี รายเล็กกลับไม่ได้ยกเว้น มันแพ้กันตั้งแต่ในมุ้งตกลงธุรกิจรายเล็กก็ตาย แล้วเราก็สร้างทุกอย่างอยู่ในกรุงเทพฯ นมด รวมทั้งท่าเรือ ศูนย์คมนาคม ศูนย์ข่าวสารข้อมูล คนก็เข้ามาอยู่กรุงเทพฯ ต่างจังหวัดก็อยู่ไม่ได้ ก็ต้องเป็นผู้ซื้อ ผู้รับ ผู้สนองกลายเป็นแรงงานเข้ามาทำงานคือแนวทางพัฒนาของเรา โดยสรุปเรากำลังขู่ขู่ยาหิรพยาการด้วยการบริหารจัดการของเราเอง ที่เราค่อนข้างจะใช้ทรัพยากรอย่างตะป๊ะตะบันจนเกินไป

■ เมื่อมองปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมระดับโลก อาจารย์คิดว่าวิกฤตการณ์อ่าวเปอร์เซียมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยรวม ๆ กันไปอย่างไรบ้าง

□ ผมคงพูดเหมือนชาวบ้านทั่ว ๆ ไป คือวันแรกที่เกิดสงคราม ผมคิดว่าผมมีความคิดไม่ต่างกับคนทั่วไปนัก คือว่ามันจะเริ่มมานานแล้ว เมื่อไหร่จะเริ่มเสียที แต่พอผมมีสติ ผมเศร้าทั้งวัน ก็เพราะเราเห็นว่ามนุษย์ที่เราเรียกว่า CIVILIZE มาตลอดไม่ได้พัฒนาขึ้นมาเลย มันกลับ

ไปเหมือนสมัยบรรพกาล เราแย่งชิงอะไรกันโดยใช้กำลัง จะอ้างอะไรก็แล้วแต่ มันแย่งชิงกันทั้งนั้น เราใช้กำลังกันมากมาย ผมกลับคิดว่ามนุษย์ก็คือสิ่งแวดล่อมอย่างหนึ่ง เราก็กำลังทำลายมนุษย์ด้วยกันเพื่อวัตถุประสงค์ เพื่อการแย่งชิง ผมจึงเศร้า ในที่สุดก็จะรบกันด้วยความว่างเปล่า มันว่างเปล่าจริง ๆ ฝ่ายนี้คิดอาวุธขึ้นมา อีกฝ่ายก็คิดมาต่อต้านสู้กันเพื่อความว่างเปล่า ว่างเปล่าทั้งทรัพยากร ทั้งมนุษย์ ทั้งวัตถุ ว่างเปล่าทุกอย่าง ไม่มีอะไรดี แต่ลองคิดถึงเด็กในสภาวะสงครามไม่ว่าชาติไหนก็ตาม ทำลายจิตใจขนาดไหน สิ่งแวดล่อมจะสร้างให้เขาเป็นอย่างไร และจะมีผลกระทบต่องานต่อไปอีกมากมายในแง่ของสิ่งแวดล่อม

■ ปัญหาที่สำคัญที่สุด ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล่อมในทัศนะของอาจารย์คิดว่าอยู่ที่ประเด็นอะไร

□ ผมคิดว่าไม่มีใครดูแลทรัพยากร ไม่มีระบบที่จะดูแลทรัพยากร ทรัพยากรในที่นี้ผมรวมหมดทั้งที่ดิน น้ำ อากาศและกิน ทุกคนก็ดูแลของตัวเอง แต่ระบบลิขสิทธิ์ระบบกรรมสิทธิ์ไม่ชัดเจนเมื่อแบบกรรมสิทธิ์ไม่ชัดเจนก็ไม่มีใครสามารถดูแลทรัพยากรที่เป็นของสาธารณะได้ รัฐบาลก็หวังไม่ได้ เพราะรัฐบาลเองก็เอาตัวรอดไหลไป

เรื่อย ๆ ตามสภาวะการณ์ผลักดันของเอกชน ซึ่งเอกชนเองหวังที่จะดึงดูดผลประโยชน์จากทรัพยากร อยากจะได้เงินตราลดต้นทุน ผมคิดว่าเป็นปัญหานัก ซึ่งไม่รู้จะมีทางออกอย่างไร ผมคิดว่าต้องให้ข่าวสารข้อมูลชาวบ้านให้ทันคนเข้าไว้มีแรงกดดันต่อรัฐบาล ส่วนหน้าที่ของ NGO ก็ทำไป หน้าที่ใครทำได้ก็ทำไป แล้วฝ่ายที่ได้เปรียบสังคมในปัจจุบันนี้จะทำอย่างไรให้เขามีสติ ซึ่งผมไม่รู้เพราะเขามองตะวันตกคือ Model คือรูปแบบแห่งความดีงามที่จะไปถึง แต่ทางตะวันตกนั้นทำลายทรัพยากรมาก ใช้มากทำลายมาก ซึ่งเป็นเรื่องที่แก้ยาก...อย่างที่ผมบอกมีเศรษฐกิจใหม่มีคนมองหาผลประโยชน์กันมาก แต่กรรมสิทธิ์ก็ไม่ชัด ไม่มีใครคัดค้าน ดูแล ยิ่งที่ดินยิ่งเห็นชัดเลยในเขตป่าเราเรียกว่าป่าแท้จริง ๆ แล้วตามกฎหมายป่าไม้ ป่าคือที่ดินที่ยังไม่ให้เอกสารสิทธิ์และที่ดินที่ยังไม่ได้เอกสารสิทธิ์เรียกว่าป่ากันหมด ไม่มีดินไม้ก็เรียกป่า มันเป็นของสาธารณะหลวม ๆ ชาวบ้านเขาอยู่ แล้ววันดีคืนดีก็จะไล่ชาวบ้านให้ไปปลูกยูคาลิปตัสบ้าง ปลูกปาล์มบ้างในภาคใต้ เลี้ยงกุ้งกุลาดำบ้าง มีผลกระทบต่อชาวบ้านเต็มไปหมด นี่ก็คือสิ่งแวดล่อมในเรื่องป่า ในเรื่องของที่ดินนี่คือตัวอย่างหนึ่งที่เอกสารสิทธิ์ไม่ชัด กรรมสิทธิ์ไม่ชัดมันก็เลยรุ่นวายเป็นนี้

บทสรุปจากผู้สัมภาษณ์และเรียบเรียง

1. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล่อม เพราะต่างมีอิทธิพลต่อกันตลอดเวลาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ทุกคนจึงต้องยอมรับสภาพว่ามีปัญหาสิ่งแวดล่อมจริง และทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ทุกคนจึงต้องมีจิตสำนึกร่วมกันว่า ทุกคนต้องช่วยกันแก้ปัญหาสิ่งแวดล่อมเพื่อสร้างความสมดุลที่เหมาะสมในการดำรงอยู่ร่วมกัน

2. ประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน-นักธุรกิจ-รัฐบาล ต้องร่วมมือกันในทางปฏิบัติ ต้องแสดงบทบาทในขอบเขตของแต่ละค่านิยมอย่างมีการประสานงานกันอย่างดีเพื่อจะได้ช่วยกันแก้ปัญหาในเรื่องของสิ่งแวดล่อม โดยประชาชน ต้องให้ความสนใจและพยายามผลักดันรัฐบาลในการจัดการเรื่องการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล่อมถึงแม้จะ

ใช้เวลานานก็ตามการรวมกลุ่มจะเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้มีพลังยิ่งขึ้น

3. ในส่วนของนักธุรกิจ ต้องไม่มองในแง่กำไร และใช้ทรัพยากร โดยไม่มองผลกระทบรอบข้าง เพราะธุรกิจมีพลังอย่างมากในการทำลายหรือช่วยกันรักษาสิ่งแวดล่อม ต้องไม่ลดต้นทุนทางธุรกิจ โดยผลักดันทุนนั้นไปให้แก่สังคม

4. ควรจะให้ให้มีระบบลิขสิทธิ์หรือระบบกรรมสิทธิ์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะทรัพยากรที่เป็นของสาธารณะเพราะจะได้มีผู้ดูแลทรัพยากรอย่างเป็นระบบและเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล่อม

5. เพื่อที่จะให้คนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล่อม ควรจะใช้หลักพุทธศาสนาซึ่งเป็นเรื่องจิตนิยมมาช่วยขัดเกลาจิตใจ ไม่ใช่ใช้ลักษณะการสะสมหรือวัตถุนิยมอย่างตะวันตก